

СВІТОВІ ОСВІТНІ ТРЕНДИ: НАВЧАННЯ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
УДУ імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

СВІТОВІ ОСВІТНІ ТРЕНДИ: НАВЧАННЯ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції
присвяченої 190-річчю Університету
та 50-річчю Інституту

20–21 червня 2024 року

Київ
Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова
2024

За загальною редакцією професора **В. П. СЕРГІЄНКА**

Редакційна колегія:

- В. П. Андрущенко* – член-кореспондент НАН України, академік Національної академії педагогічних наук України, доктор філософських наук, професор;
- Р. Г. Драпушко* – проректор з науково-педагогічної роботи (адміністративно-господарська діяльність), кандидат філософських наук, доцент;
- В. Г. Лавриненко* – проректор з міжнародних зв'язків, кандидат історичних наук, професор;
- Н. В. Марченко* – кандидат педагогічних наук, доцент;
- Шебень Володимир* – кандидат педагогічних наук, професор (Пряшевський університет, Словаччина);
- В. П. Сергієнко* – доктор педагогічних наук, професор;
- В. М. Слабко* – доктор педагогічних наук, професор;
- Г. М. Торбін* – проректор з наукової роботи, доктор фізико-математичних наук, професор;
- В. І. Федоришин* – доктор педагогічних наук, професор;
- Л. І. Гладка* – кандидат фізико-математичних наук, доцент.

С 24 **Світові освітні тренди: навчання впродовж життя в інформаційному суспільстві:** збірник мат. Міжнародної науково-практичної конф., присвяченої 190-річчю Університету та 50-річчю Інституту. – Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. – 278 с.

До збірника ввійшли матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції “Світові освітні тренди: навчання впродовж життя в інформаційному суспільстві”, у яких науковці розглядають актуальні питання теорії, методології та практики неперервної освіти в умовах соціальних та інформаційних змін.

Матеріали збірника можуть бути використані науковцями, практиками, здобувачами вищої освіти в галузі психології, педагогіки та дотичних до них наук.

-
5. Франчук В. М., Франчук Н. П. Організація дистанційного навчання в закладах освіти. *Сучасні цифрові технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи* : матеріали ІХ Міжнар. наук.-пр. інтернет-конф. (м. Тернопіль, 28 квітня 2022 р.). Тернопіль, 2022. С. 167-170.
 6. Франчук Н. П. Аналіз та використання цифрових ресурсів в освітньому процесі : матеріали Всеукраїнської вебконференції “*Теорія і практика цифрового навчання в сучасних закладах освіти*”. Вінниця. 26 травня 2022 року. URL : https://ito.vspu.net/konferenc/konf_digital_education/2022/Franchuk.pdf
 7. Франчук Н. П. Використання програм для автоматизованого синтаксичного аналізу тексту. *Теорія і практика використання інформаційних технологій в умовах цифрової трансформації освіти*. 29 червня 2023. м. Київ С. 69-71. URL : <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/41423/materialy%20konferentsii.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
 8. Франчук Н. П. Використання програми Google Перекладач під час навчання дисципліни “Лінгвістична інформатика” : матеріали ІV Міжнародної науково-практичної конференції “*Інформаційні технології в освіті, науці й техніці*” (ІТОНТ-2018). 17-18 травня 2018 року. Черкаси : ЧДТУ, 2018. С. 245-247.
 9. Франчук Н. П. Використання програмного засобу LanguageTool під час навчання дисципліни “Лінгвістична інформатика” : матеріали восьмої Міжнародної науково-практичної конференції “FOSS LVIV-2018”: Львів, 26-29 квітня 2018р. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. С. 30-33.

УДК 378.015.31:159.955

Харитоненко О. І.,
кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри журналістики
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна;
Савенкова Л. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
директор Наукової бібліотеки
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ТА АНАЛІТИЧНИХ НАВИЧОК СТУДЕНТІВ НА ТЛІ ІНСТРУКТАЖНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ

Ця розвідка присвячена осмисленню питань формування в умовах сучасного освітнього процесу критичного мислення студентів спеціальності 061 “Журналістика”, однак означені тут тенденції доволі універсальні й можуть бути актуальними і для інших спеціальностей.

У сучасних вимогах до ЗВО, які формулюють стейкхолдери (як роботодавці, так і студенти чи абітурієнти), прихований парадокс, який суттєво впливає на всі організаційні й методичні аспекти викладання – від формування навчальних планів до

проведення конкретних занять. З одного боку, від вишів вимагають формування критичного мислення і певних аналітичних, дослідницьких навичок. З іншого – наявності дуже конкретних вмінь, пов'язаних із виконанням чітких професійних завдань, а також застосування дуже формалізованих алгоритмів перевірки цих умінь. І станом на сьогодні весь методичний інструментарій вочевидь розробляється переважно під виконання другого завдання.

Колізія не нова і, зокрема, в галузі журналістської освіти осмислювалась і осмислюється донині в працях багатьох науковців, зокрема, таких, як І. Михайлин, Н. Бобаль, Н. Габор, В. Іванов, Н. Костриця, Н. Мазур та ін.

І. Михайлин одним із перших описав три методичні напрямки в підготовці журналістів: “школа інструктажного навчання”, “школа виховання інформатора”, “школа виховання аналітика” [4, с. 64-65]. Перший напрямок вчений асоціював тільки з тоталітарними режимами. Його суть – сформувати фахівця, який готовий виконувати чіткі інструкції партії. Не шукати інформацію і докопуватися правди, а діяти тільки в межах заздалегідь встановлених правил. Дослідник вважав, що ці методики віджили своє і пішли в небуття разом із усім радянським спадком. Другий напрямок покликаний формувати журналіста, який має “інформувати і не зобов'язаний пояснювати” [4, с. 65]. Тобто фахівець повинен володіти всіма навичками пошуку, опрацювання і представлення інформації, однак усунений від її осмислення, коментування, аналізу тощо. Третій напрямок, пов'язаний із вихованням аналітиків, розрахований на поєднання навичок збирання і оперативного донесення інформації з компетентностями аналізу, осмислення, формування редакційної позиції з того чи іншого приводу.

На наш погляд, у сучасній системі освіти інструктажні методи не тільки відроджуються, а й починають домінувати. Вони вже не пов'язані з тоталітарними чи авторитарними системами, однак їхнє застосування приховує певні ризики.

1. Роботодавці хочуть отримати фахівця, який вміє виконувати дуже конкретні операції, щоб його не потрібно було додатково навчати і він міг одразу влитися в робочий процес. Ризики: в будь-якій нестандартній ситуації, в межах якої не прописані чіткі інструкції й потрібно адаптуватися, застосувати аналіз, аналогію, порівняння, самонавчання, такий фахівець губиться і не може виконувати свої обов'язки.

2. Студенти так само хочуть отримати знання для вирішення дуже конкретних фахових проблем. Ризики: молоді люди недосвідчені й емоційні у своїх вимогах. Вони не замислюються, що упродовж 5-10 років можуть змінюватися технології, термінологія, методики роботи, програмне забезпечення тощо. Відтак рекомендація, яка обговорюється сьогодні, за кілька років може втратити актуальність чи суттєво змінитися. Також недооцінюється різноплановість фахових обов'язків: не актуальні на одному робочому місці знання можуть дуже навіть знадобитися на іншому.

3. Фахівці, які проводять вебінари, тренінги, створюють посібники із так званими порадами, лавгаками, інструктажами, роблять дуже корисну і важливу справу для колег і для студентів у тому числі. Однак тут викладачам слід враховувати: досвідчені професіонали розуміють, що будь яке правило застосовне в певних обставинах і за конкретних умов, і, безперечно, його не варто бездумно використовувати в будь-якій виробничій ситуації. Студенти ж далекі від цього: вони радіють, що замість підручника на 300 сторінок їм дозволили засвоїти перелік із 10 пунктів, де чітко визначено, що потрібно робити, а чого не можна. Вони захоплені доступністю і простотою матеріалу, не підозрюючи, що по-справжньому можна засвоїти матеріал

тільки тоді, коли розумієш історію, причини, винятки, ризики тощо. Крім того, вони звикають засвоювати матеріал в уже “готовому” вигляді, на етапі висновків. Натомість пропускають етапи пошуку інформації, сприймання, розуміння / не розуміння, виокремлення основного і другорядного, узагальнення тощо. Таким чином, отримують певну кількість знань і жодних вказівок щодо того, який шлях потрібно пройти, щоб ці знання здобути.

4. Сучасні освітні методики передбачають наявність чітких програмних результатів навчання. Із перевіркою у такий спосіб конкретних фахових навичок проблем не виникає. Однак із аналітичними, дослідницькими студіями складніше: якщо навіть завдання поставлене вкрай конкретно (“порівняйте”, “оцініть”, “узагальніть”), то якість виконання проконтролювати тут складніше. Саме тому і домінують запитання і завдання, результати яких можна перевірити за чіткими параметрами чи за кількісними критеріями.

5. Шалений розвиток технологій поруч із тенденцією до спрощення (мови, викладу, змісту) і зменшення кількості інформації, яка повинна засвоюватися, створюють ілюзію легкості, доступності, а відтак відучують студентів від усвідомлення того, що навчання – це важка праця, яка потребує чималих інтелектуальних, емоційних і фізичних ресурсів.

Н. Габор у статті “Журналістська освіта епохи Web 3.0: дослідження, новітні навички, спроби перезавантаження” [2, с. 276], спираючись на закордонний досвід підготовки журналістів, зазначає, що нам не варто зводити університетські плани й програми тільки до актуальних на ринку потреб і викладати їх у форматах, які наслідують журналістські школи, курси, тренінги. Слід все-таки пропонувати студентам три вектори навчання: 1) історичний (дає розуміння витоків, причин і можливих наслідків), 2) спеціалізований і практично зорієнтований (формує конкретні фахові компетентності), 3) “проблемний”. Останній дозволяє розвивати кругозір, вводячи професійні завдання в контекст політичного і культурного життя, демонструє, що журналістика – це дослідження, розвідка, яка дає можливість вивчати важливі соціальні проблеми.

Виважений і правильний підхід, який потрібно брати за основу при розробці навчальних планів і програм. На рівні конкретних освітніх компонентів для формування критичного мислення і аналітичних здібностей, на наш погляд, “проблемні” методики можна і потрібно використовувати не окремо від інструктажних і інформармаційних, а безпосередньо в них самих.

Це, зокрема, можна робити в межах таких завдань: а) розгляд конкретних кейсів; б) обговорення сфери застосовності й пошук слабких і сильних сторін в межах певних інструкцій, правил, норм, положень; в) порівняння рекомендацій у різних джерелах (огляд джерел за певною темою); г) пошук джерел, які є основою для певного умовиводу / правила / постулату / рекомендації; д) конспектування з різними видами візуалізації контенту (презентації, опорні схеми, навчальні скетчі тощо).

Наприклад: студент отримує конкретні рекомендації фахівця щодо того, як проводити інтерв'ю. Викладач пропонує “мозковий штурм” для обговорення ситуацій, у яких ці поради дуже доречні (над цим працює одна підгрупа), і, навпаки, випадків, коли вони не працюватимуть чи навіть будуть шкідливими (завдання для іншої підгрупи). Тільки в умовах доповнення інструктажних методик завданнями, пов'язаними з аналітикою, перші “працюватимуть” правильно. Інакше вони можуть спровокувати виникнення шкідливих стереотипів.

Сенс у тому, щоб вивести із зони комфорту, підірвати беззастережну довіру студентів до того, що він читає і сприймає, хай навіть і у фахових джерелах. Основа критичного мислення – не сприймати на віру, сумніватися, ставити запитання, випробовувати контекстом і реальними ситуаціями. Тільки в таких навчальних умовах маємо змогу підготувати по-справжньому глибоких і мислячих фахівців.

Література:

1. Бобаль Н. Використання технологій розвитку критичного мислення у навчанні майбутніх журналістів роботи з інформацією. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2014. № 2. С. 83-89.
2. Габор Н. Журналістська освіта епохи Web 3.0: дослідження, новітні навички, спроби перезавантаження. *Вісник львівського університету. Серія : Журналістика*. 2018. Вип. 43. С. 273-279.
3. Костриця Н. М., Мазур Н. В. Медіаграмотність майбутніх журналістів – вимога часу. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Т. 30 (69). № 1 Ч. 2 2019. С. 133-137.
4. Михайлин І. Основи журналістики. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 494 с.

УДК 378.091.3:373.5.011.3-051]:78

*Хижна О. П.,
доктор педагогічних наук, професор кафедри музичного мистецтва
Мукачівського державного університету,
м. Мукачево, Україна*

ТРАНСКУЛЬТУРНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У КОНТЕКСТІ ПОТРЕБ СУЧАСНОГО РИНКУ ПРАЦІ В СИТУАЦІЇ УНИКНЕННЯ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

У сучасних умовах розвитку системи освіти перед вітчизняною педагогічною теорією і практикою постають актуальні проблеми реформування системи освіти, одним із визначальних завдань якої є розвиток транскультурного та творчого потенціалу особистості. На вирішення цих завдань спрямовані вітчизняні освітні програми, виходячи з того, що головною метою системи освіти є створення умов для розвитку та самореалізації кожної людини як громадянина.

Тектонічні зрушення у свідомості людей, пов'язані з російсько-українською війною, змінюють ставлення до держави, власного життя, діяльності, освіти, науки і культури. У суспільствах із високим рівнем уникнення невизначеності зміни сприймаються як загроза, а велику роль відіграють релігія, суворі соціальні норми та деталізовані закони. У таких суспільствах проявляється високий рівень стресу, не вітаються прояви ініціативи на робочому місці. Конфлікти сприймаються як загроза для відносин, а не як спосіб розв'язання проблем. У суспільствах із низьким рівнем уникнення невизначеності основним мотиватором професійної діяльності є досягнення, люди готові до змін, легко розпізнають нові тенденції та ризикують,